

6 kwietnia w Galerii Bielskiej BWA w Bielsku-Białej odbył się wernisaż wystawy i instalacji dźwiękowo-wizualnej przygotowanej przez wykładowców i studentów Instytutów Sztuki i Muzyki Wydziału Artystycznego UŚ w Cieszynie

Usłyszeć Ziemię

W 2007 roku w Pracowni Ceramiki Zakładu Rzeźby Instytutu Sztuki w Cieszynie zrodził się pomysł tworzenia ceramicznych instrumentów i obiektów dźwiękowych, których pierwowzory pochodzą z różnych kultur i z różnych stron świata. Ceramika to tradycyjna technika tworzenia obiektów artystycznych i przedmiotów użytkowych od zarania dziejów. Jej historia w sposób bardzo wyraźny i naturalny daje możliwość poznania innych kultur i kontaktowania się z nimi.

Poszukując nowych przestrzeni w doświadczaniu sztuki, zespół ceramików – Małgorzata Skałuba-Krentowicz, Katarzyna Handzlik-Bąk i Daniel Badura z Instytutu Sztuki oraz Krzysztof Gawlas i Karol Pyka z Instytutu Muzyki – skupił swoją uwagę na niekonwencjonalnych cechach wypalanej gliny, na jej właściwościach akustycznych i brzmieniu. Inspiracją stała się lektura książki Barry'ego Halla *From mud to music*. Rozpoczęto realizację projektu, który dotyczył badania możliwości konstruowania nietradycyjnych instrumentów muzycznych z wykorzystaniem technik ceramicznych.

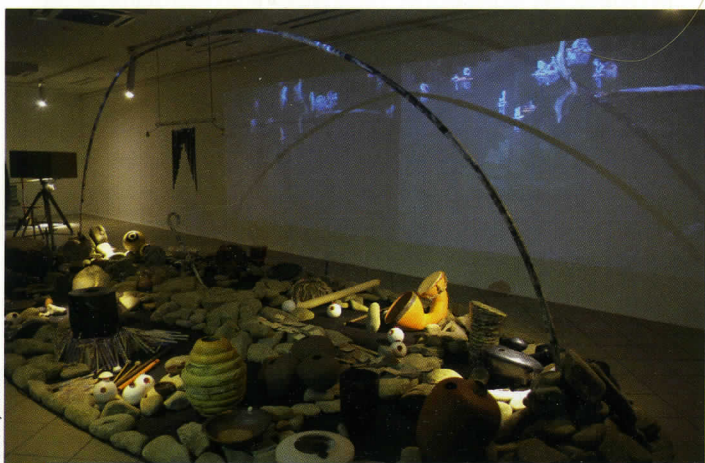
Dwa lata temu wydana została przez Uniwersytet Śląski książka podsumowująca prawie dziesięcioletni dorobek pt. *Usłyszeć Ziemię* pod redakcją Małgorzaty Skałuby-Krentowicz. Opisano w niej wszystkie dokonania, sukcesy i ciężką pracę zaangażowanych w projekt wykładowców i studentów obu Instytutów Wydziału Artystycznego: m.in. wydanie płyty pt. *Rite of the Earth* z zarejestrowanymi ośmioma utworami wykorzystującymi dźwięki ceramicznych instrumentów i obiektów dźwiękowych oraz ich

↑ Elipsoson (fragment), m.in. ceramiczny głośnik, autor: Maria Bugdol, edukacja artystyczna, Instytut Sztuki, Wydział Artystyczny w Cieszynie

Budowano kolejne ceramiczne instrumenty i obiekty dźwiękowe bez konkretnego przeznaczenia wykonawczego, ale również specjalnie skonstruowane z uwagi na konkretne wydarzenie muzyczne.

Ukazanie się wspomnianej publikacji stało się impulsem do innego spojrzenia i zaskakującej interpretacji istniejącego już ceramicznego instrumentarium przez artystów reprezentujących inne dyscypliny sztuki. Twórcze poszukiwania współczesnych artystów obejmują coraz to nowe obszary. Postępuje rozwój sztuk audiowizualnych, wszystko nabiera tempa, a co za tym idzie, staje się bardziej powierzchowne. Coraz mniej jest miejsca na tworzenie w takich obszarach sztuki, w których zmaganie się z materią, po wielokroć powtarzane próby w celu osiągnięcia satysfakcjonującego rezultatu, wymagają czasu, by dzieło mogło powstać. Poszukiwanie wspólnej formy dla odmiennych rodzajów artystycznej ekspresji, jakimi są

↑ Elipsoson – instalacja in situ. Synestetyczny instrument koncertowy, zbudowany dla wizualno-dźwiękowej prezentacji koncertu *Usłyszeć Ziemię*. Autorzy instalacji: prof. Krzysztof Kula, prof. Grzegorz Banaszkiewicz

komputerowe przetworzenia, którą autor Krzysztof Gawlas zaprezentował w Center for Computer Research in Music and Acoustics (CCRMA) w Stanford University (Kalifornia, USA) na Linux Audio Conference 2012 (tytuł prezentacji: *Rite of the Earth* – composition with frequency-based harmony and ambisonic space projection). Dwa lata później wydarzeniem muzycznym o doniosłym znaczeniu stał się koncert *Dźwięki natury a natura dźwięków* Studenckiej Orkiestry Symfonicznej, która wykonała utwór Karola Pyki pt. *Pieśń o stworzeniu*. W utworze tym brzmienie profesjonalnej orkiestry symfonicznej wzbogacono o instrumenty ceramiczne. Były to okaryny (altowa, tenorowa i barytonowa), flety xun, flet quena, róg oraz jaltarang. Zbudowano je specjalnie na to wydarzenie muzyczne: w oparciu o istniejący zapis partyturowy oraz precyzyjnie wystrojono.

↑ Fragment zestawu instrumentów ceramicznych zbudowanych na potrzeby wykonania utworu dr. Karola Pyki pt. *Pieśń o Stworzeniu*, instrumenty: kalimba, trzy okaryny (altowa, tenorowa i barytonowa), dwa flety xun, flet quena oraz zaklinacz deszczu

Foto: Archiwum Pracowni Ceramiki

↑ Instrument kalimba (idiofon), autor: Anna Koniecka, edukacja artystyczna, Instytut Sztuki, Wydział Artystyczny w Cieszynie

sztuki wizualne i muzyka, wymagało od przedstawicieli obu światów otwarcia się na tę odmienność.

Rezultat takiego porozumienia można było zobaczyć 6 kwietnia 2017 roku na wernisażu wystawy *Usłyszeć Ziemię* w Bielskiej Galerii BWA (kuratorem wystawy jest dr hab. Małgorzata Skałuba-Krentowicz). Wydarzenie to było rodzajem artystycznej prezentacji angażującej spektrum środków – efektów wizualnych, obrazów, obiektów i światła, wreszcie dźwięków realnych, akustycznych z ich komputerowymi przetworzeniami oraz dźwiękami syntetycznymi. Autorem warstwy dźwiękowej instalacji jest Krzysztof Gawlas. Kompozytor tym razem zaproponował formę interaktywnego utworu muzycznego wykorzystującego przetworzenia dźwięków instrumentów ceramicznych, sensory reagujące na działania zwiedzających wystawę oraz algorytmy kształtujące materiał muzyczny. Zaprezentowano również nowe obiekty dźwiękowe w trochę innej, niestandardowej odsłonie, m.in. unikatowe ceramiczne głośniki. Autorami nowych ceramicznych obiektów są Małgorzata Skałuba-Krentowicz, Katarzyna Handzlik-Bąk oraz doktoranci i studenci Instytutu Sztuki. Aktualna wystawa-instalacja nie jest wizualno-dźwiękową ilustracją podsumowującą kolejny etap projektu, jest to kolejna odsłona jego potencjału.

Dzięki zaproszonym do współpracy artystom grafikom – Grzegorzowi Banaszkiewiczowi (Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie) oraz Krzysztofowi Kuli (Instytut Sztuki w Cieszynie) – powstał synestetyczny projekt, w którym muzyka i obraz połączyły się w formie instalacji dźwiękowo-wizualnej. Współtworzona stereoskopowa wizualizacja ceramicznego instrumentarium została zaprezentowana w dwóch optycznych urządzeniach – banaskopach. Ceramiczne instrumenty i obiekty dźwiękowe wypalone w piecach Pracowni Ceramiki Instytutu Sztuki UŚ zostały przetworzone w trójwymiarowe stereogramy. W przestrzeni dźwiękowo-wizualnej elipsafonu te niezwykle instrumenty muzyczne, ich dźwięki oraz obrazy przestrzenne tworzą aranżację dolnej galerii bielskiego BWA – Synestetyczną Salę Koncertową Dźwięków Ziemi. Wystawę można było oglądać do 7 maja. ■

Małgorzata Skałuba-Krentowicz

Foto: Archiwum Pracowni Ceramiki

↑ Speaker No.1, ceramiczny głośnik, autor: dr hab. Małgorzata Skałuba-Krentowicz

Na wystawę *Usłyszeć Ziemię* składają się:

ELIPSOFON – instalacja *in situ*. Synestetyczny instrument koncertowy. Technika: projekcja, kamień rzeczny, ceramiczne obiekty dźwiękowe. Dr hab. Krzysztof Gawlas – muzyka; dr hab. Małgorzata Skałuba-Krentowicz, dr Katarzyna Handzlik-Bąk, doktoranci i studenci Instytutu Sztuki – ceramiczne instrumentarium; prof. Grzegorz Banaszkiewicz – grafika, wizualizacja; prof. Krzysztof Kula – grafika, improwizacja. Wsparcie techniczne: Daniel Badura, Pracownia Ceramiki oraz Jarosław Kuś – student Instytutu Sztuki w Cieszynie.

BANASKOP PENTAGONALNY – fotoplastikon cyfrowy służący do prezentacji obrazów 3D. Instalacja stereoskopowa prof. Grzegorza Banaszkiewicza. W programie: ćwiczenia wyobraźni, aleatoryczny slideshow 100 stereogramów. Prowadzenie: prof. Krzysztof Kula. Uczestnicy: studenci Instytutu Sztuki w Cieszynie. Rekwiizyty: ceramiczne instrumentarium Pracowni Ceramiki. Fotografie 3D wykonali studenci.

BANASKOP KOSZARAWSKI – fotoplastikon cyfrowy służący do prezentacji obrazów 3D.

Instalacja stereoskopowa: prof. Grzegorz Banaszkiewicz. Rekwiizyt – siedzisko z Koszarawy Bystrej. W programie: próba dźwięku. Mgr Krzysztof Wilde, doktorant Instytutu Sztuki w Cieszynie. Instrument: okaryna altowa; slideshow 39 stereogramów. Fotografował Krzysztof Wilde.

TREPANACJA – slideshow 71 stereogramów, neurochirurgiczny performans Daniela Badury przeprowadzony w Modelarni Pracowni Ceramiki.

RELAX – instalacja interaktywna *in situ*. Autorzy: prof. Grzegorz Banaszkiewicz, Daniel Badura, prof. Krzysztof Kula. Technika: matrycowanie, ceramika, obiekty znalezione, ławka. Instalacja zachęca do relaksu oraz refleksji. Pomocą służy młoteczek oraz obiekty ceramiczne, które inspirowały odbiorcę do zbadania ich dźwiękowego potencjału.